

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput V. Religionis natura, objectum, & actus explicantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

Amor Religiosus.

quàm verè Psalmista dixerit: *Melior est dies una in arvis Domini super millia.* Deinde quantò magis anima fidelis crescit in virtute, tantò liberior fit à passionum & concupiscentiarum tyrannide. Non ergo cruciatur per concupiscentias; & siquid adversi patitur, non inquietatur: quia non desiderat nisi quod placitum est dilecto, nec nisi ad superna suspirat, per ipsamque affectum superiorum anima christiana in antecessum quasi gustare incipit, quod in æternum se gustaturam fiducialiter confidit. Nec sibi quietem promittit iis in rebus, in quibus eam non invenit; quin imò non ignara in solo se Deo quietem posse invenire, plus adhuc consolationis invenit in actibus pietatis, quàm sibi promittebat, magisque & magis experitur quàm verè Salvator dixerit: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite jugum meum super vos. . . . jugum enim meum suave, & onus meum leve.*

CAPUT IV.

Expositio verborum illorum: Non habebis Deos alienos coram me, &c.

21 **S**ensum genuinum verborum illorum Salvator Math. 4. nobis exposuit, cum diabolus adorari volentem repulit, dicens: *Vade satana, scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* In primo proinde illo Decalogi præcepto duplex (uti Catechismus Romanus observat) continetur præceptum: affirmativum unum, quo se Deus, ut verum Deum coli jubet & adorari. Negativum alterum, quo diis alienis cultum prohibet exhiberi. Dicendo enim: *Non habebis deos alienos coram me,* perinde est ac si diceret: *Me verum Deum coles, alienis diis Gentium cultum, soli vero Deo debitum, non exhibebis, nec more gentilitium facies tibi sculptile, ne adores illud.*

22 In primo itaque præcepto prohibentur tres actus (ait S. Thomas q. 122. a. 1. ad 2.) Nam primo dicitur: *Non habebis deos alienos coram me.* Secundo dicitur: *Non facies tibi sculptile.* Tertio verò: *Non adorabis ea, neque coles.* Cultus enim alienorum deorum dupliciter apud aliquos observabatur. Quidam enim quasdam creaturas pro diis colebant, & absque institutione imaginum. Unde Varro dicit, quòd antiqui Romani diù sine simulacris deos coluerunt. Et hic cultus prohibetur primo, cum dicitur: *Non habebis deos alienos.* Apud alios autem erat cultus falforum deorum sub quibusdam imaginibus: & idè opportunè prohibetur & ipsarum imaginum falforum deorum institutio, cum dicitur: *Non facies tibi sculptile.* Et ipsarum imaginum cultus, cum dicitur: *Non coles ea.*

23 Ita ergo sunt, & alia ejusmodi, religioni contraria, quæ primo prohibentur præcepto. Sed quid eo præcipitur? religio seu cultus & adoratio veri Dei: *Me verum Deum coles,*

Dominum Deum tuum adorabis. An etiam fides, spes, charitas Dei? negant plurimi. Affirmat Catechismus Romanus, dicens quòd in præcepto affirmativo (quo dicitur, *me verum Deum coles*) continetur præceptum fidei, spei, & charitatis. Enimverò fide, spe, & charitate Deus est colendus, ait Augustinus Enchirid. c. 111. Et l. 10. de Civit. Dei c. 3. de Dei loquens dilectione, *hic est (inquit) Dei cultus, hac vera religio, hac tantum Deo debita servitus.* Et epist. 140. aliàs 120. cap. 18. *non colitur ille, nisi amando.* Quia, ut ait enarrat. in Pl. 77. *hoc colitur, quod diligitur.* Unde quia Deus rebus omnibus major & melior invenitur, plus omnibus diligendus est, ut colatur. Unde Bernardus epist. 109. *si dicente Scripturà, pietas est cultus Dei, profecto quisquis plus amat manusum, quam Deum, imò, atque idololatra esse convincitur, colens & serviens creatura, potius quam Creatori.*

CAPUT V.

Religionis natura, objectum, & actus explicatur.

Quia ergo primo præcepto Dei cultus & 24 adoratio, ac per consequens religio præcipitur, expositio ipsius exigit, ut hic de religione agamus. Dicitur autem religio, secundum aliquos, à relegendo, eò quòd doceat nos mente revolvere quæ ad Dei cultum pertinent. Secundum alios, à relegendendo, quòd Deum per peccata & spirituales idololatrias derelictum, per eam relegendamus. Sed melius à religando, quòd per illam religati sumus Deo, & ad ipsum unum tendamus, tamquam ad ultimum finem, & primum principium nostrum: quia, ut Augustinus dicit l. de vera religione c. 5. *ad unum Deum tendentes, & ei uni religantes animas nostras, unde religio dicta creditur.* Quidquid sit, religio definitur, virtus, quæ Deo tamquam primo rerum omnium principio debitus exhibetur cultus. Ubi debitus non sic accipitur, quasi actus omnes, quibus Deus colitur, ipsi formaliter debiti sint in specie (contrarium namque patet in voto, cujus emissio consilii est, non præcepti) sed sic ut omnes illi actus soli Deo conveniant, ac licet eos omnes in specie non exigat formaliter, exigere tamen potest, & saltem exigit in genere, id est secundum rationem genericam agnitionis & protestationis divinæ excellentiæ.

Ex definitione religionis satis apparet, objectum materiale, directum & immediatum religionis non esse Deum, sed cultum Dei, sive actus quibus Deum agnoscimus & protestamur esse primum rerum omnium principium, ipsique ut tali, nos submittimus. Formale verò objectum est debitum istius cultus. Idè enim Deum colimus, quia debemus, sive quia id dignum & justum est. Quare id debemus? quare id dignum & justum est? Ob supremam ipsius excellentiam, in eo relucen-

rem, quod sit primum rerum omnium principium. Atque ex his ulterius apparet, religionem non esse virtutem Theologicam, sed moralem: quia proprium, immediatum, & specificativum objectum ipsius non est Deus, sed Dei cultus, nec ratio directa & immediata divini cultus est Dei excellentia, sed ratio duntaxat mediata & indirecta, ut dixi.

26 Enimvero sic se habet religio ad Deum, sicut justitia ad proximum, cum per utramque virtutem reddamus alteri debitum. Quemadmodum ergo proprium, immediatum & specificativum objectum justitiæ non est proximus, sed res ipsi debita; sic proprium, immediatum, & specificativum objectum religionis non est Deus, sed res Deo debita, cultus scilicet & reverentia. Potest quidem Deus dici finis cui religionis: quia est id cui religio cultum exhibet: verum ab ejusmodi fine religio non specificatur, sed à fine qui, & ab objecto materiali & formali immediato.

27 Dices 1°. excellentia divina est objectum religionis, sicut divina bonitas objectum est charitatis; quemadmodum enim Deum propter suam bonitatem diligimus; ita Deum propter suam excellentiam colimus & honoramus.

Respondeo negando antecedens: quia religio non occupatur immediatè circa divinam excellentiam, sicut charitas circa divinam bonitatem, sed circa Dei cultum, & ratio formalis immediata istius cultus non est Dei excellentia, sed solum ratio mediata.

28 Dices 2°. adoratio, oratio, & laus Dei videtur immediatè fieri in Deum.

Respondeo, adorationem, orationem, &c. in quantum actus religionis, non dirigere hominem immediatè in Deum (prout actus fidei, spei, & charitatis) sed in cultum ipsius; & licet dici queant immediatè attingere Deum, uti finem cui, vel uti signum attingit signatum (sunt enim signa & protestationes divinæ excellentiæ) non tamen tamquam proprium & specificativum objectum virtutis à qua procedunt. Manifestum enim quod *Deus non comparatur ad virtutem religionis, sicut materia, vel objectum, sed sicut finis, ait S. Doctor a. 1. in corp.*

29 Caterum licet religio, ob rationem dictam, non sit virtus Theologica, prout S. Thomas docet q. 81. a. 5. est tamen prima & excellentissima virtutum omnium moralium. Quia (ut S. Doctor dicit a. 6.) *religio magis de propinquo accedit ad Deum, quam alia virtutes morales, in quantum operatur ea, qua directè & immediatè ordinantur in honorem divinum, pro objectoque formali, indirecto & mediato divinam habet excellentiam, & pro fine cui ipsum Deum. Unde maximè accedit ad virtutes theologicas, atque à nonnullis ponitur esse virtus media inter virtutes theologicas & morales; quamvis propriissimè dicatur virtus moralis, quia pro objecto immediato habet cultum Dei, qui propriissimè ad mores pertinet.*

30 Differt verò à reliquis virtutibus moralibus, & 1°, à fortitudine & temperantia, quod re-

ligio sit ad alterum, verseturque circa actiones, non circa passionem, prout dicuntur virtutes, quæ etiam per se non sunt ad alterum. 2°. à justitia differt, quod non respiciat debitum adæquabile, prout justitia. 3°. differt à gratitudine, quod hæc non reddatur propter excellentiam, sed propter beneficium, exhibeaturque alteri quàm Deo; non sic religio. Neque enim cultus, quem Sanctis exhibemus, ob propriam ipsorum excellentiam, ibi sistendo, est actus religionis, propriè & strictè loquendo; tamen cultus Sanctorum, propter incretam Dei excellentiam, in ipsis relucentem, tamquam in vivis imaginibus, filiis, amicis, & templis Dei, in quibus Deus inhabitat per gratiam & gloriam, sit actus religionis, & cultus iste, sic consideratus, ad objectum materiale religionis pertinet, sicut proximus ad objectum materiale charitatis, licet non sit per omnia paritas, uti S. Doctor hinc ostendit. Denique religio differt etiam à pietate & observantia, quod istarum virtutum actus non soli Deo, sed aliis etiam exhibeantur, ob aliam quàm incretam excellentiam.

CAPUT VI.

Declarantur actus religionis.

Religio, ut docet S. Thomas q. 81. a. 1. ad 1. duplices habet actus, quosdam quidem proprios & immediatos (id est immediatè à se elicitos) cujusmodi sunt devotio, oratio, adoratio, sacrificium, votum, juramentum, adjuratio, & alia quædam observationes sacræ. Alios verò imperatos, quos producit mediantibus aliis virtutibus, quibus imperat, ordinans eos ad finem colendi Deum. Et secundum hoc Jacobi 1°. dicitur, quod religio munda... *est visitare pupillos, & viduas, &c.* Augustinus quoque ubi supra dicit, Deum coli fide, spe, & charitate. Tamen enim religio strictè non imperat nisi virtutibus inferioribus, latiori modo dici potest etiam theologicas imperare, quatenus eas movet ad suum finem colendi Deum, ut notat Cajetanus q. 81. a. 4. Qui etiam a. 1. ad 1. rectè monet, quod dum S. Doctor ibi dicit, quod religio habet quosdam actus sibi proprios, & immediatos, quos elicit, sicut sacrificare, adorare, & alia hujusmodi, solum velit, quod sacrificare, adorare, & hujusmodi sunt actus ita proprii religionis, ut eos non producat mediante alia virtute, sed per seipsam, absque alia virtute intermedia. Alias enim solus primus actus voluntatis, quo quis vult colere Deum, eumque in finem illi offert suam devotionem, orationem, adorationem, &c. immediatè & per se primò elicitur à virtute religionis; ceteri verò, tum interni, tum externi, per respectum ad istum priorem actum, sunt actus quasi imperati à religione, & ab ea quidem elicitur absque alia virtute intermedia, sed non absque illo intermedio actu voluntatis, cujus sunt effectus, simul & objectum materiale, seu